

15/11/2013

נושאונט מס' 28

דבר העורך

שלום לכם,

ביום רביעי ה-4 בדצמבר יתקיים יום הבולאות ה-27. כרגיל, הכנס ייערך במלון רנסנס, ברחוב הירקון בתל אביב. את תכנית הכנס ניתן לראות באתר התאחדות בולאי ישראל בכתובת <http://israelphilately.org.il/articles/content/he/1053>. מבחינת התימאטיקה הדגש הוא, כמובן, על הרצאתו של סגן היושב ראש שלנו, **מנחם לדור**, על האוסף שלו בנושא תולדות המידע והעברתו. יחד עם זאת נעים לציין כי גם שאר התכנית נראית מעניינת, והכנס השנה משקף בצורה נאה את תחומי הבולאות השונים.

דמי ההשתתפות בכנס הם 120 שקלים לחברי איל"ת, ו-200 שקל למי שאינם חברים בהתאחדות. לכנס יש להירשם מראש, ומספר המקומות הינו מוגבל. **שימו לב: חברים אשר לא שילמו את מלוא דמי החבר שלהם לאיל"ת לא יוכלו לזכות בהנחה בדמי הרישום, ויאלצו לשלם מחיר מלא!**

בגיליון הפעם תוכלו לקרוא מאמר המשך על ציורי מערות פרהיסטוריים פרי עטו של **משה ביאלי**. המאמר השני מוקדש לנושא דפי התקציר בתצוגות תימאטיות. המאמר משקף את מיטב הבנתו של מחברו, אך אין לראות בו פרשנות רשמית. נשמח, איפוא, לקבל תגובות משופטים ומציגים בנושא זה.

בברכה,
יורם ולורנס

ציורי מערות מחוץ לאירופה משה ביאלי

ציורי בודהה ממערת אלף הבודהות

במאמרי הקודם (נושאון 106) פרטתי את השיטות הנהוגות לתיארוך גילם של ציורי מערות, ודנתי בתיאוריות השונות הנוגעות בשאלה מדוע נוצרו ציורים אלו מלכתחילה. עד היום התגלו באירופה למעלה משלוש מאות מערות ובהן ציורי קיר ותקרה, רבות מהן בצרפת וספרד. אך טעות היא לחשוב, כי מערות ובהן ציורים פרהיסטוריים קיימות רק באירופה. מאמרי הפעם יוקדש לציורי מערות ממקומות אחרים ברחבי העולם.

נתחיל המזרח הרחוק: "מערת אלף הבודהות" נמצאת במוגאו, המרוחקת כ-25 קילומטר מדרום מזרח לעיר דונחואנג במחוז גאנסו במערב סין, באמצע המדבר. המערות נמצאות קרוב לדרך המשי, אשר קישרה בין סין למערב. המערות הראשונות נחצבו על ידי נזירים בשנת 366 לספירה, ומאז נחפרו למעלה מ-1,000 מערות, אשר כמחציתן משמשות כמקדשים. המערות כוללות מאות ציורי קיר, וכפי שניתן להבין משמו של האתר דמותו של בודהה מופיעה שם פעמים רבות. אולם לא כל הציורים במערות מוקדשים לנושאי דת – חלקם מראים פעילויות שונות מחיי היום-יום, כגון צייד, דייג וחקלאות.

ציורי מערות מסין ובהן מכשפים (ימין), בניית פגודה (אמצע) ונגנים (שמאל).

בברזיל קיימות מאות מערות עם ציורי קיר פרהיסטוריים, הפזורות בכל רחבי המדינה, ובעיקר בדרומה של המדינה. הציורים המוקדמים הם מלפני 12,000 שנה, בעוד שהמאוחרים יותר הם בני כ-7,000 שנה. לכבוד תערוכת הבולים השישית של ברזיל הנפיקו הרשויות סדרה בת ששה בולים ובהן ציורי מערות של בעלי חיים – בעיקר לטאות ואיילות.

ציורי מערות בברזיל - גליונית מזכרת

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית
בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

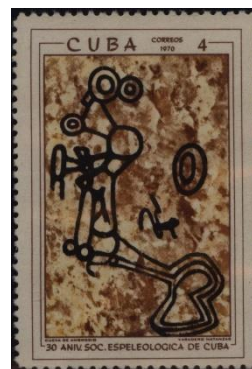
ציורי מערות מבוליביה: למה (ימין), הפנים מסנטה קרוז (אמצע) וינשוף (שמאל).

התרבויות השונות שיובאו על ידי הכובשים השונים לבוליביה הונצחו על גבי ציורי סלעים וציורי מערות הפזורים בכל רחבי המדינה. החברה הבוליביאנית לחקר ציורי סלעים מיפתה כ-1,000 אתרים שונים בהם ניתן למצוא ציורים כאלה. באזור הנקרא טורו טורו, צפונית לעיר פוטוסי, נמצאו 46 מערות ובהן ציורים, אך עד כה נחקרו רק 11 מתוכם. הציורים הם מתקופות שונות: המוקדמים שבהם המתוארכים ל-2,400 לפני הספירה, בעוד שהמאוחרים הם משנת 1,000 שנה לספירה. בציורים ניתן לראות את הלמה – בעל חיים הנפוץ באזור, וכן את השפעתן של התרבויות השונות, כגון הפנים מסנטה קרוז.

הציורים אשר נמצאים ב"מערות הידיים", הממוקמת בפרובינציית סנטה קרוז אשר בדרום בארגנטינה, הם בני למעלה מ-13,000 שנה. כפי שניתן להסיק משמו של האתר, הציורים במערה זו הם טביעות ידיים של הציירים עלומי השם.

לסיום הסקירה הנוכחית נתבונן בציורי המערות בקובה. ציורים אלה הם "צעירים" יחסית, וגילם מוערך בכ-1,000 שנה. במיוחד ראויים לציון מערות פונטה דל אסטה, כעשרים קילומטר מפיידרה. זהו קומפלקס של חמש מערות ובהן למעלה מ-230 ציורים, ובהם צורות גיאומטריות שונות, אשר לא תמיד אנו מבינים את משמעותן. גודלם ומספרם הרב של הציורים על התקרה והקירות הביאו את החוקרים לקרוא למקום "הקפלה הסיסטינית של קובה".

משה ביאלי אוסף, מלבד ציורי מערות, גם את נושא התנ"ך באמנות. כתובתו למשלוח תגובות: mobilom@bezeqint.net

דפי תקציר לתצוגה: זכות שהיא (עדיין) אינה חובה יורם לוביאניקר

כל מי שמתעניין בנושא של תצוגה בולאית מודע לפער הקיים בין המציג לשופט. פעמים רבות אנו שומעים תלונות על רמת השיפוט, ומציגים רבים חשים כי הליך השיפוט אינו עושה עמם צדק. הכל מסכימים כי השופטים עושים כמיטב יכולתם, אולם השופט אינו יכול להיות מומחה בכל תחום בולאי. ניקח לדוגמא את תחום האיסוף שלי – שחמט: אין לשופט הסביר כל דרך לבחון האם הצלחתי להשיג את הפריטים הטובים ביותר בתחום. זאת ועוד: הזמן העומד לרשות השופט לבחון את התצוגה הינו מוגבל. לפיכך אין זה פלא כי מציגים רבים סבורים כי השופטים אינם מעריכים מספיק את התצוגה שלהם (עד כה לא נתקלתי במציג הסבור כי הציון לו הוא זכה הינו גבוה מידי).

השופטים מצידם עושים כמיטב יכולתם להתכונן לתהליך השיפוט מבעוד מועד. עוד לפני התערוכה הם מקבלים לידם את רשימת התצוגות וכן חומר על כל תצוגה. חומר זה כולל את עמוד הפתיחה ואת תכנית התצוגה – עמוד או שניים לכל היותר. השופטים לומדים בבית את חומר זה, ומתכוננים ככל הניתן להליך השיפוט עצמו. במסגרת ההכנה הם בודקים את מידת ההתאמה של התכנית לכותרת, את שלמות התכנית וההיגיון העומד מאחוריה וכיוצא באלו. השופט הנבון אף מסמן לעצמו נקודות ספציפיות אותן יבדוק בדפי התצוגה במהלך התערוכה.

השלב המוקדם בהליך השיפוט הוא רב חשיבות, ובצדק מושם דגש על דף השער והתכנית. יחד עם זאת, דפים אלו הינם חלק אינטגרלי מהתצוגה, ואינם עומדים בפני עצמם. הם גם אינם מיועדים לשופטים בלבד אלא לכלל המבקרים בתערוכה. הנה דף השער מהתצוגה שלי: הוא מסביר למבקר בתערוכה מה הוא הולך לראות במסגרות הבאות, ובשום אופן לא ניתן לראות בו דברי הסבר המיועדים לשופטים בלבד.

CHES -
THE GAME OF WAR

Hindenburg checkmating the Czar Nicholas II.
Both men are being assisted by their allies.
An Austrian postcard from World War I.

Chess is known as "the game of war". When invented, nearly 2,000 years ago, it was meant to imitate war. A comparison between chess and real life war is the golden thread that runs through this exhibit.

The exhibit follows the story of chess – its invention, its components, the rules of the game, the road for victory in chess and the various types of tournaments. In each case the similarities (and sometimes the inevitable differences) between chess and real life war are examined.

The story ends with the recent developments in warfare, which have not been matched by similar changes in chess. Considering this, and with the availability of modern games, we conclude that chess and war have parted ways.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מתוך כוונה לשפר את הליך השיפוט ולצמצם את הפער שבין המציג והשופט, החלו בשנים האחרונות לאפשר למציגים להגיש תקציר של האוסף שלהם. התקציר אמור להיות בהיקף של עמוד בודד או שני עמודים לכל היותר, והוא נועד לשמש את מארגני התערוכה ואת חבר השופטים בלבד. הרעיון "נולד" בארצות הברית, וכיום הגשת תקציר היא בגדר חובה שם. בשאר מדינות העולם הגשת תקציר היא בגדר זכות, אם כי אני צופה כי בהמשך זכות זו תהפוך לחובה גם בהן.

מדוע כדאי להכין תקציר? סיבה אחת היא כדי לשפר את סיכויי התצוגה להתקבל לתערוכה. כאמור, מנהלי התערוכה קוראים את דפי התקציר. בתערוכות רבות – ועל אחת כמה וכמה ביוקרתיות שבהן – יש תחרות על זכות התצוגה. תקציר טוב ישפר את סיכויי המציג להתקבל ולעמוד על במה אחת עם הטובות שבתצוגות.

אבל קהל היעד העיקרי לתקציר הם שופטי התערוכה. מאחר והשופטים כבר קוראים את דף השער ואת התכנית אין שום טעם להכליל בתקציר את המידע שכבר מופיע בדפים אלו. ההפך הוא הנכון: למציג יש עתה הזדמנות להסביר לשופטים את התצוגה מנקודת המבט שלו, ולהסב את תשומת הלב שלהם לפריטים הנדירים שיש בתצוגה. אם עד היום המציגים יכלו רק להתלונן על כך שהשופטים אינם מבחינים בפריטים מסוימים ואינם מבינים את קשיי נשוא המוצג, הרי שעתה ניתנת להם אפשרות להשמיע את טיעוניהם בפני חבר השופטים.

לדעתי, דף התקציר הוא המקום האידיאלי להתייחס לשתי נקודות עיקריות: הטיפול בנושא ("הקונספט", הכולל את התכנית, הפיתוח והחדשנות) והחומר הבולאי (הכולל את נדירות החומר ומצבו). סעיפים אלו מהווים 65% מכלל הנקודות בשיפוט התצוגה, ובהן "קבור הכלב" – כלומר, בדרך כלל בנקודות אלו סבור על פי רוב המציג כי השופטים אינם מעריכים מספיק את עבודתו.

נתחיל בטיפול בנושא. דף הפתיחה שלי כבר מסביר כי התצוגה עוסקת בקשר בין שחמט ומלחמה. הדף מסביר את הפרקים השונים, ובפרט את פרק הפתיחה והסיום, שלהם נודעת חשיבות גדולה בסיפור של התצוגה. לטעמי הצירוף של דף הפתיחה ושל דף התכנית מסביר היטב את הסיפור שבתצוגה.

מה עוד ניתן להוסיף בדף התקציר בנושא זה? בכוונתי להסביר בדף התקציר שלי את המוטיבציה לבניית הסיפור בדרך זו (אוספי שחמט רבים נראים כאילו הועתקו זה מזה), ואת הרצון לראות את המשחק השחמט בהקשר תרבותי - היסטורי רחב יותר. במיוחד אני מעוניין להדגיש כי השחמט הוא בסיס הסיפור ולא הצד של ההיסטוריה הצבאית: הסיפור שלי בנוי על משחק השחמט, כאשר לכל אלמנט מוצג גם המקביל לו מתחום ההיסטוריה הצבאית. לעומת זאת, מקרים מתחום ההיסטוריה הצבאית לא יובאו אלא אם כן יש להם מקבילה שחמטאית, וגם אז הם יסווגו על פי הקריטריון השחמטאי.

דברי הסבר אלו יכולים לחסוך לי אי נעימות. סגן יושב ראש איל"ת, **מנחם לדור**, שהוא שופט תימאטי בינלאומי מנוסה, הסביר לא פעם את הליך המחשבה שהשופטים עושים לפני התערוכה. אם נושא התצוגה הוא, למשל, "פוליטיקה והמשחקים האולימפיים"

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

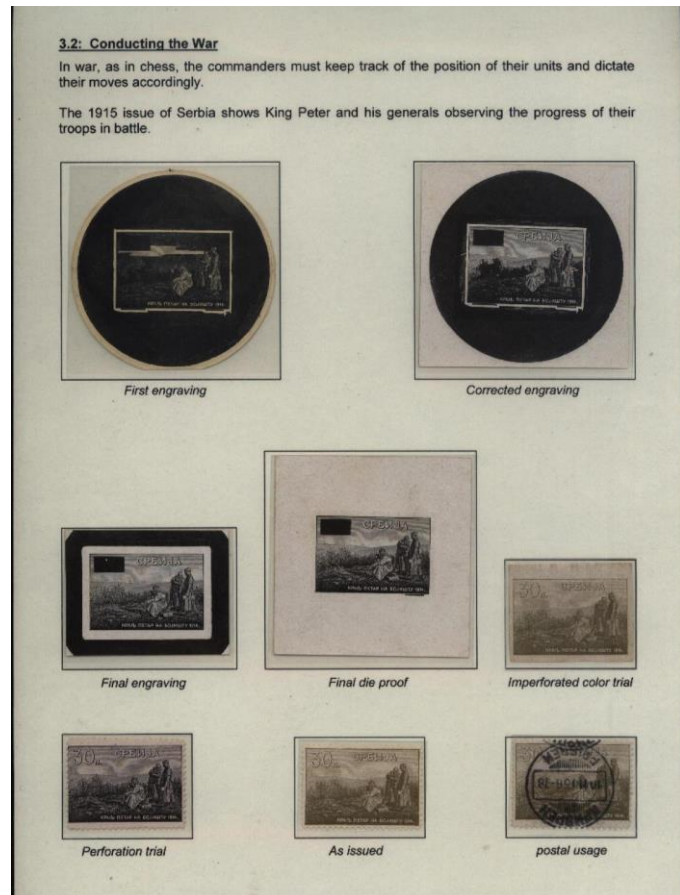
השופט הישראלי שואל עצמו אם וכיצד יתייחס המציג לטבח הספורטאים הישראליים במינכן. שופט אפריקאי ישאל את עצמו, מן הסתם, כיצד יתייחס המציג לחרם שהטילו מדינות אפריקה על משחקי מונטריאול. בכל מקרה, כשתחל התערוכה השופט יבדוק מייד כיצד טיפל המציג בנקודות שעלו במוחו, ולתשובה יהיה משקל רב בקביעת הציון בסעיפים המתאימים.

במקרה שלי, שופט שיחשוב בטעות כי לפניו תצוגה של היסטוריה צבאית המטובלת בפריטי שחמט עלול לשאול עצמו כיצד אני מטפל בהטלת פצצת האטום על הירושימה. בשני המקרים שופטים היפותטיים אלו צפויים לאכזבה: התצוגה שלי אינה מתייחסת לשריון או לנשק האטומי, משום שאין להם מקביל בשחמט. למעשה, שני נושאים אלו מוזכרים בקצרה בפרק האחרון בו אני מדגים כיצד המלחמה התפתחה לכיוונים שונים ממשחק השחמט. סביר גם להניח כי השופטים הללו לא יבחינו בהתייחסות הקצרה שלי בפרק הסיום.

לעומת זאת, אם דף התקציר שלי יעביר היטב את המסר לשופטים אחסוך לעצמי מראש את התסריט הרע אותו הצגתי לעיל. השופטים לא ינסו לחשוב על דוגמאות מתחום ההיסטוריה הצבאית, אלא על דוגמאות מתחום השחמט בלבד. השאלות אותן ישאלו עצמן יהיו "מה המקבילה הצבאית לרץ" וכיצד אני מדגים שיטות ניצחון במשחק המלכים. במילים אחרות, דף התקציר – אם ינוסח היטב – יאפשר לשופטים ולי להיות "בראש אחד".

התחום השני שראוי להתייחסות במסגרת התקציר הוא החומר הבולאי. פעמים רבות אנו שומעים טענות של מציגים כי השופטים אינם מעריכים מספיק את איכות הפריטים שלהם. דף התקציר הוא ההזדמנות של המציג להפנות את השופטים לחומר האיכותי הכלול בתצוגה. יש מציגים המדגישים

פריטים חזקים באמצעות מסגרות צבעוניות, כדי לוודא שהשופטים לא "יפספסו" אותם. התקציר מאפשר לאותם מציגים דרך הולמת ללכוד את תשומת ליבם של השופטים בלא שימוש בשיטות לא מעודנות.

דף מתוך התצוגה שלי, ובו מחקר בולאי על הנפקה מסרביה משנת 1915. מן הראוי להפנות את השופטים לקיומו של מחקר כזה במסגרת התקציר.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בתקציר שלי (שעדיין לא נכתב) אני רוצה להסביר לשופטים את הבעייתיות שיש באוסף שחמט: כמעט כל החומר הבולאי בנושא זה הוא מודרני. החותמת הראשונה בנושא שחמט הונפקה בשנת 1923, ועד שנת 1945 הונפקו רק עוד 12 חותמות. הבול הראשון בנושא שחמט הוא משנת 1947, ועד 1960 נרשמו רק 9 הנפקות של בולים. השופט הסביר, שהוא אינו מומחה לבולי שחמט דווקא, אינו יכול לדעת כל זאת. לכן בתקציר שלי אני מתכוון להסביר לשופטים כי מדובר בנושא מודרני, ולהצביע על הפריטים המיוחדים שיש לי בתחום השחמט.

לתצוגה שלי יש גם הבט של היסטוריה צבאית – תחום שיש להניח כי השופטים מכירים טוב יותר. עדיין, מן הראוי להצביע על הפריטים החזקים או על עמודים הראויים לתשומת לב מיוחדת. בכל תצוגה ברמה הגבוהה יש לפחות מחקר בולאי אחד, וכדאי להתייחס אליו במסגרת התקציר. כדאי גם להדגיש פריטים חזקים ש"הולכים לאיבוד" במסגרת התצוגה, בפרט כאלו הממוקמים בשורה התחתונה של מסגרת התצוגה.

מילת אזהרה לסיום: התקציר – כשמו כן הוא – אמור להיות קצר (עמוד אחד, או שניים לכל היותר). תקציר עמוס מידי יהווה נטל כבר מידי על השופט, ויחמיץ את מטרתו. כמו במאמר מדעי, את התקציר יש לכתוב רק בסיום הכנת התצוגה, כאשר מיקומם של כל הפריטים כבר ידוע.

מכל האמור לעיל ברור כי תקציר הכתוב היטב מסייע למציג ולשופט כאחד, ומקל על הקושי הגדול ביותר בתחום התצוגה. אין לי ספק כי בעתיד, ואפילו בעתיד הקרוב, יהפוך התקציר לחובה בכל העולם. אני ממליץ לכל המציגים להתחיל ולתכנן את התקציר שלהם, משום שהעתיד כבר כאן.

יורם לוביאניקר מציג את "השחמט – משחק המלחמה". כתובתו למשלוח
תגובות: lubianiker@gmail.com